

POSTANOWIENIE

30 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 30 października 2023 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku K. M.
z udziałem H. M. i K. M.1.
o stwierdzenie nabycia spadku,
na skutek skargi kasacyjnej H. M.
od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie
z 23 listopada 2021 r., IV Ca 2663/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie na rzecz adwokat A. B. kwotę 540 złotych, w tym podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Uczestniczka H. M. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z 23 listopada 2021 r. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniła oczywistą zasadnością (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdy dla przeciętnego prawnika z samej jej treści – bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań –

w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie z uwagi na kwalifikowany charakter naruszenia przepisów prawa, a zaskarżone orzeczenie jest oczywiście nieprawidłowe (zob. postanowienie SN z 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15). Powołując taką przyczynę kasacyjną skarżący powinien wykazać, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom (zob. postanowienia SN: z 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00; z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, i z 10 kwietnia 2018 r. I CSK 730/17). Przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (zob. postanowienie SN z 28 stycznia 2022 r., I CSK 947/22).

Przedstawione przez skarżącą argumenty nie przekonują, że Sąd Okręgowy naruszył przepisy prawa w sposób uzasadniający konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia. Artykuł 945 k.c. zawiera zamknięty katalog wad oświadczenia woli złożonego w testamencie, która może uzewnętrznic się działaniem testatora w stanie wyłączającym świadomość lub swobodę w podjęciu decyzji i wyrażeniu przez niego woli w testamencie. Oświadczenie woli można uznać za świadome, jeżeli w dacie sporządzania testamentu u testatora nie zachodziły żadne zaburzenia świadomości i zdawał sobie sprawę, że sporządzał testament o określonej treści. Z kolei powzięcie decyzji i wyrażenie woli w testamencie jest swobodne, gdy zarówno proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli nie zostały zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli (zob. postanowienie SN z 7 września 2016 r., IV CSK 702/15). Brak świadomości jest więc czym innym niż brak swobody i okoliczności te należy oceniać oddzielnie.

Zestawienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z podniesionymi w niej zarzutami wskazuje, że skarżąca wiązała rozważaną przyczynę kasacyjną m.in. z nieprzeprowadzeniem przez sąd drugiej instancji dowodu z opinii biegłego psychologa w celu oceny zdolności do świadomego i swobodnego wyrażenia woli w testamencie przez spadkobierczynię. Dopuszczenie takiego dowodu wymaga jednak od uczestników postępowania

podjęcia aktywności dowodowej. Sąd spadku nie jest związany treścią wniosku w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, lecz obowiązany jest z urzędu ustalić, kto jest spadkobiercą (art. 670 k.p.c.). W szczególności sąd ten obowiązany jest ustalić z urzędu, czy spadkodawca pozostawił testament. Jeżeli nie poweźmie wątpliwości, że jest on nieważny lub nieskuteczny, to nie jest obowiązany do przeprowadzania z urzędu dowodów celem potwierdzenia jego ważności i skuteczności lub stwierdzenia, że jest nieważny lub nieskuteczny. W takiej sytuacji mają zastosowanie ogólne zasady dowodowe (m.in. art. 232 k.p.c.). Na uczestniku postępowania, który podniósł zarzut nieważności testamentu spoczywa ciężar udowodnienia jego prawdziwości zarzutu (zob. postanowienia SN: z 16 października 2002 r., IV CK 178/02; z 12 marca 2004 r., II CK 65/03; z 21 kwietnia 2004 r., III CK 420/02; z 22 września 2021 r., I NSNc 89/21; z 16 grudnia 2021 r., I CSK 367/21).

Wniosek skarżącej nie zawiera rzeczowych argumentów, które wyjaśniałyby, dlaczego w sprawie, w której przeprowadzono dowód z opinii biegłego psychiatry i neurologa w zakresie zdolności testowania spadkodawczyni, konieczne miałyby być przeprowadzenie ponadto dowodu z opinii biegłego psychologa. W szczególności, że wniosek taki nie był przez skarżącą formułowany przed Sądami *meriti*. W apelacji skarżąca wносиła – bezskutecznie – wyłącznie o dopuszczenie w postępowaniu apelacyjnym dowodów z opinii innych biegłych: psychiatry i neurologa – z uwagi na zarzucaną Sądowi pierwszej instancji – dowolną ocenę wniosków wynikających z przeprowadzonych przed tym Sądem dowodów z opinii lekarzy psychiatry i neurologa. Było to związane również z zakresem zarzucanego naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 945 § 1 pkt 1 k.c.), polegającego na nieuwzględnieniu, że stan faktyczny pozwalał na stwierdzenie, że spadkodawczyni w chwili sporządzenia testamentu znajdowała się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Swoboda testowania nie była objęta zakresem twierdzeń faktycznych skarżącej oraz zarzutów. Fakt, że sąd spadku nie jest związany treścią wniosku o stwierdzenie nabycia spadku i obowiązek ustalenia z urzędu, kto jest spadkobiercą (art. 670 k.p.c.) nie oznacza, że każdorazowo sąd ten będzie prowadził postępowanie „do skutku” w kierunku oczekiwanego rozstrzygnięcia przez uczestnika, który zgłasza

bezsukutecznie zarzuty nieważności pozostawionego przez spadkodawcę testamentu. Zaniechanie zatem przeprowadzenia dowodu z opinii psychologa nie świadczy o tym, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 12 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst jedn. Dz.U. 2019 r. poz. 18), a także § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2018 r. poz. 1800) – mając na uwadze wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19.

[wr]

[ms]